



Mottagare
Regeringskansliet
Arbetsmarknadsdepartementet

103 33 Stockholm

Remissyttrande - Ett ordnat mottagande - gemensamt ansvar för snabb etablering eller återvändande

Valdemarsviks kommun är en av 120 remissinstanser för rubricerad remiss. Dispositionen i detta remissvar grundar sig i de förslag och bedömningar som finns i mottagandeutredningen och dess huvudförslag. Varje underrubrik kommer kort ange vad förslaget avser, vilken del samt vilken sida förslaget finns på i mottagandeutredningen.

Inledning

Valdemarsviks kommun är en kommun med knappt 8 000 invånare. Kommunen har under de senaste 10 åren tagit ett stort ansvar för nyanlända och asylsökande och ca 14 % av befolkningen är idag utrikes födda.

I vårt remissvar fokuserar vi på huvudförslaget, som kommunen ser som det långsiktigt bästa. Den målsättning som finns i förslaget gällande ett samordnat, snabbt och effektivt mottagande av asylsökande är eftersträvansvärd, både i ett individ- och samhällsperspektiv. Förslaget innebär att arbetssätt och samarbetet mellan myndigheter måste förändras och förstärkas. Det kräver även en del förtydliganden i ansvarsfrågor med mera.

Vi vill också peka på att ett välordnat och effektivt mottagande inte helt löser frågan om att som nyanländ med uppehållstillstånd snabbt etableras på arbetsmarknaden och i samhället i övrigt. Det finns ett tydligt samband mellan mottagandet och etableringen och vi skulle vilja se ett helhetsgrepp på mottagandet som även omfattar etableringsfasen.

Huvudsakliga påpekanden

Att systemet för mottagande av asylsökande och nyanlända ses över är bra. Vi ser dock att följande faktorer i mottagandeutredningen måste tas i beaktande.



Det är helt avgörande att kommunerna får rätt ekonomiska förutsättningar för att ha möjlighet att klara det utökade uppdraget. Enligt mottagandeutredningen ska vissa ersättningar tas bort och kompenseras genom det kommunala utjämningsystemet samt ersättningar genom schabloner. Ett sådant system skulle sannolikt gynna vissa och missgynna andra kommuner, då de lokala förutsättningarna är skiljer sig åt. Valdemarsviks kommun bedömer att ett system med ersättning grundad på faktiska kostnader är det enda rimliga. Detta kräver ett förenklat återsökningsförfarande genom exempelvis digitala lösningar och effektiviseringar hos Migrationsverket.

Valdemarsviks kommun har lång erfarenhet av asylmottagning och dess konsekvenser. Nuvarande ersättningssystem täcker inte kommunens faktiska kostnader och det är angeläget att dessa kostnader som till exempel individ- och familjeomsorgen beaktas i det kommande systemet. När det gäller kostnadstäckning till kommuner är det av vikt att denna innehåller ersättning för faktiska kostnader som uppkommer i samband med mottagande av asylsökande och nyanlända. Det är vidare angeläget att ersättningarna bestäms i samråd mellan stat och kommun.

Mottagandeutredningen anger indragen dagersättning som styrmedel för att undvika att den enskilde avviker vid avslag av asylansökan. Detsamma föreslås gälla om en bosättning sker i en bostad som inte uppfyller krav enligt den sociala prövningen, som kan komma att införas. Att endast använda sig av ekonomiska incitament mot den enskilde för att personen ska följa aktuell lagstiftning är sannolikt inte tillräckligt, då vår bedömning är att alla asylsökande inte är beroende av dagersättningen. Annan styrning krävs genom myndigheters förändrade arbetssätt för att enskilda individer att följa lagstiftning och exempelvis verkställbara avresebeslut ska åtgärdas. Ansvarsfrågorna är även viktiga till exempel kommunens ansvar enligt 2 kap. 1 § SoL (Socialtjänstlagen 2001:453).

Utgångspunkten för att mottagandet ska fungera på bästa sätt, är att alla kommuner tar sitt ansvar genom att ta emot asylsökande. Utredningen pekar på att ekonomiska incitament behöver skapas för att kommunerna ska ta emot asylsökande och stimuleras till måluppfyllelse. Förslaget innebär att förändringar gällande det generella utjämningsystemet ska göras, för att stimulera till måluppfyllelse till respektive kommun, genom att en så kallad "målpeng" införs. Det är sannolikt att kommuners förmåga och vilja att ta emot anvisade, till stor del också styrs av ersättningssystemets utformning. Erhålls täckning för faktiska kostnader, så skapar det en trygghet i systemet, som förbättrar förutsättningarna för mottagning jämfört med ett schablonbaserat system. Valdemarsviks kommun



anser att målpeng som ekonomiska incitament för kommuner inte är tillräckligt utan det bör komma till ytterligare krav på kommunerna.

Mottagandeutredningen anger att handläggningstiden för beslut till asylsökande ska fattas inom 30 dagar från det att ansökan sker. Det är en hög ambitionsnivå i förhållande till hur handläggningstiderna ser ut i dagsläget. Detta kräver en stor omställning av ärendehandläggningen inom berörda myndigheter. Ett snabbt beslutfattande är nödvändigt för hög genomströmning på ankomstcenter för att undvika institutionalisering och en miljö som inte är gynnsam för barn och vuxnas hälsa samt riskerar att motverka etablering på arbetsmarknaden. För att det föreslagna systemet ska fungera krävs ett omfattande samråd och utbyte av planeringsförutsättningar mellan berörda statliga myndigheter och kommun.

Dagens lagstiftning sänder dubbla signaler till de som fått avslag på sin asylansökan. Om en asylsökande har fått tre avslag och inte kan överklaga mer så har fortfarande barn och ungdomar rätt till utbildning. Detta sänder dubbla signaler. De asylsökande har inte rätt att vistas i landet, men kommunerna ska stå för utbildning och man får fortsätta i skolan. Rätten till utbildning ska stå högst, men i detta fall infinner sig en dubbelhet i hur myndigheter kommunicerar med den enskilde individen. Ett alternativ som skulle vara ytterligare ett styrmedel för att vistas i avresecenter är att utbildning erbjuds endast i avresecentret efter man fått avslag på sin asylansökan.

Om kommunerna ska arbeta en del med etableringsfrämjande insatser, enligt förslaget, kommer parallella system skapas för etableringsinriktade insatser, då Arbetsförmedlingen har samma uppdrag och kommer att ta över insatserna när individen får uppehållstillstånd. Det bedömer vi inte vara ett rationellt system, vare sig för individen eller för samhället.

För att mottagandet av asylsökande inom EU ska vara hållbart är det av vikt att samtliga medlemsländer tar sitt ansvar och bidrar till detta arbete.

Synpunkter på utredningens innehåll utifrån strukturen i utredningsmaterialet

Ett ordnat mottagande i ankomstcenter (6.1 sid 209)

Valdemarsviks kommun är positiva till förslaget om ett ordnat mottagande i ankomstcenter under förutsättning att målsättningen om en snabb handläggning kan uppfyllas. Långa vistelsetider i ankomstcenter bedömer vi inte vara gynnsamt för individ eller för den fortsatta etableringsprocessen.



Ambitionen, som gäller individens möjligheter till uppehållstillstånd samt kartläggning om den enskildes utbildning och yrkeserfarenhet ska hanteras av två myndigheter inom sju dagar, bedöms vara mycket optimistisk med utgångspunkt i dagens handläggningstider. Kommunerna blir också än mer beroende av andra myndigheters handläggning när det gäller det ansvar kommunerna får för boende och inledande etableringsinsatser för asylsökande. Tre veckor från mottagande i kommun måste betraktas som kort tid.

Ankomstcenter samlas på ett fåtal platser (6.2 sid 220)

Det är bra att det ska föras dialog med aktuell kommun inför etablering utav ankomstcenter. Dialogen ska även föras med kommuner i närområdet som kan bli aktuella för mottagande av boende från ankomstcentret.

Verksamhet för en strukturerad och meningsfull vardag (6.5.2 sid 246)

Mottagandeutredningen framför att barn i ankomstcenter och anvisning till kommuner ska erbjudas skolgång inom 30 dagar. Barn i familjer som får besked om förlängd vistelse och riskerar avslag på sin ansökan omfattas även av denna rätt. Dessa barn behöver extra stöd vilket förväntas leda till ökade kostnader för personal i de aktuella kommunerna. Fler elever innebär i vissa fall ytterligare behov av skollokaler. Mottagandeutredningen anger även att barn på ankomstcenter ska placeras på skolor för att undvika segregation vilket kan innebära ökade kostnader för transporter. Det är viktigt att ange hur schablonersättningarna reglerar ökade personalkostnader samt övriga ökade kringkostnader för ankomstcenterkommunerna som exempelvis kostnader för transporter samt lokaler.

Behov av ytterligare utredning av vissa frågor (6.5.3 sid 248)

I de kommuner där ankomstcenter är lokaliserade kommer en stor press att uppstå på bland annat utbildningsverksamheten. En genomströmning av asylsökande och nyanlända kommer skapa en ryckighet i verksamheten och förutsättningarna kommer att kräva att förhållandevis mycket personella resurser avsätts, att skollokaler finns samt tillgång till tolkar och elevhälsa. Konsekvenser för kompetensförsörjning och betygsresultat behöver utredas vidare, för att ta fram "konsekvensdämpande" åtgärder.

Kommunerna får ansvar för vissa asylsökandes boende under väntetiden (7.1 sid 259)

Valdemarsviks kommun ställer sig positiva till att kommunerna själva får organisera boendeplatser. Kommunerna kan därmed själva styra om vart dessa ska lokaliseras vilket kan medföra en spridning av boendeplatser inom kommunen.



Valdemarsviks kommun innehar inte något kommunalt fastighetsbolag vilket innebär att kommunen måste teckna hyresavtal med privata fastighetsägare. Detta har tidigare gjorts av Migrationsverket och kommunen bedömer att vi bör kunna ta över detta förfarande. Det ställer dock nya krav på kommunens organisation, vilket förutsätter kostnadstäckning från statligt håll.

När det gäller de andelstal som Migrationsverket ska fastställa bör kommuner få möjlighet att delta i samråd om hur många som kommunen vill ta emot. I andra sammanhang har önskemål framkommit om att vissa kommuner vill ha möjlighet att ta emot fler och vissa färre på grund av bostadssituationen och möjligheter på arbetsmarknaden. Att teckna avtal/överenskommelser, som bygger på samarbete mellan två eller flera kommuner om anvisning av nyanlända och asylsökande ska vara möjligt. På detta sätt skapas lokalt anpassad mottagning, som underlättar mottagning av flyktingar och etableringen. Utgångspunkten för detta förslag är att alla kommuner tar ansvar och ser till att uppnå den "bästa lösningen" utifrån både ett individ- och samhällsperspektiv.

Kommunen bedömer att fördelningsmodellen ska bygga på befolkningsunderlag och på det mottagande som kommunen totalt sett har, det vill säga utöver asylsökande även antalet nyanlända.

Mottagandeutredningen bör kompletteras med en norm för standard på boenden. Efter en sådan angiven norm kan nivån på den statliga ersättningen sättas.

Ett mottagande som förstärker såväl etablering som återvändandeperspektivet (7.1.1)

Valdemarsviks kommun anser att det måste till en tydlighet i hur bedömning om möjlighet till uppehållstillstånd ska kommuniceras till den enskilde. Det finns en överhängande risk att en positiv bedömning och en tidig anvisning till en kommun kan uppfattas som ett positivt beslut på en asylansökan.

Fler asylsökande till kommuner med goda etableringsförutsättningar (7.1.4)

Mottagandeutredningen anger att Migrationsverket ska fastställa andelstalen för mottagande i varje kommun och ta hänsyn till etableringsförutsättningar i respektive kommun. Etableringsmöjlighet är en faktor som är föränderlig och det innebär att det krävs att anpassningar av andelstalen kan göras utifrån nya förutsättningar.

Ett förtydligande måste göras gällande hur avvägningen mellan



individens etableringsmöjligheter och kommunens andelstal ska gå till.

Väntan med etableringsfrämjande insatser (7.2 sid 285)

Valdemarsviks kommun ställer sig tveksam till att kommunerna ges ansvar avseende etableringsfrämjande insatser som även omfattar kontakter på arbetsmarknaden. Vår uppfattning är att det sannolikt är mest effektivt om **en** av organisationerna är ansvarig för hela etableringsprocessen. Idag är det Arbetsförmedlingens uppdrag och erfarenheterna visar att organisationen behöver fokusera mer på stödet till nyanlända under etableringstiden, för att bättre resultat ska uppnås.

Lokal förankrad verksamhet för framtida etablering (7.2.1 sid 285)

Kommunen har god kunskap om förutsättningar på den lokala arbetsmarknaden. Enligt utredningen ska ansvaret för den enskilde sedan övergå till Arbetsförmedlingen efter att denne erhållit uppehållstillstånd. Förslaget innebär att kommunerna och Arbetsförmedlingen innehar samma uppdrag men för olika målgrupper. Fördelningen riskerar leda till förvirring och är inte kostnadseffektiv med hänvisning till de parallella system som byggs upp, dock mot olika målgrupper. I avsnitt 7.2.6 anges även hur kommunen ska utföra kontroll av vissa arbetsgivare, något som Arbetsförmedlingen genomför i större omfattning. Även här finns en problematik i parallella processer där fler aktörer arbetar med liknande uppdrag.

Valdemarsviks kommun bejakar ambitionerna gällande lokalt förankrad etablering som initieras redan under asyltiden. Det innebär att Arbetsförmedlingen måste vara lokalt förankrad, med handläggare som är väl insatta i det lokala näringslivets förutsättningar

Ett värdigt och socialt hållbart eget boende (7.3 sid 305)

Valdemarsviks kommun ställer sig bakom förslaget om att en social prövning ska kunna göras, som för asylsökande innebär begränsade möjligheter till egen boställning i vissa socialt utsatta områden. Kommunen menar att hela kommuner ska kunna undantas under vissa perioder. Detta gäller kommuner som över tid har ett sammantaget mycket stort mottagande av nyanlända.

Även kommunerna ska medverka i den sociala prövningen. Detta bör då hanteras i samråd mellan Migrationsverket och kommunernas socialtjänst.

En sömlös övergång från asylsökande till nyanländ (8.1 sid 317)



Att mottagandeutredningen pekar ut att statens förlängda ansvar sträcker sig längre än till tidpunkten för uppehållstillstånd är bra.

Kommunen menar att ersättningen under det så kallade glappet ska hanteras av Migrationsverket under hela perioden fram till etableringsersättningen kommer den enskilde tillhanda. Det är det mest kostnadseffektiva och innebär att den process som annars krävs för ett beslut om ekonomiskt bistånd kan undvikas, en månad kan dock betraktas som en snäv tidsram. Det är orimligt att ha ett system som innebär att kommunsektorn belastas för att statliga myndigheter inte håller angiven tidsram.

Samråd mellan staten och kommunsektorn (9.7 sid 364)

Att samråd mellan staten och kommunerna sker är bra. Valdemarsviks kommun ställer sig dock frågande till varför Länsstyrelserna ska vara ansvariga för de regionala samrådsformerna. Med tanke på att Migrationsverket fastställer andelstal bör Migrationsverket vara den myndighet som har ansvar för de regionala samrådsformerna. I samrådet bör även Arbetsförmedlingen finnas med.

En tydligare ordning för samarbetet med det civila samhällets organisationer (9.8 sid 366)

Förslaget enligt 9.8 berör endast individer i ankomst- eller avresecenter. Det bör även tillkomma text som inkluderar det civila samhällets arbete i kommunerna. Detta är en viktig del i att underlätta etablering för enskilda både asylsökande och nyanlända. Statens stöd till den civila sektorn är viktigt för att stödja den grundläggande samhällsstrukturen.

Vi lämnar förslag till en principmodell för ersättning (10.1.3)

Valdemarsviks kommun påpekar vikten om att kommunerna måste få kostnadstäckning för de kostnader som uppkommer i samband med mottagandet av asylsökande och nyanlända. Ytterligare arbetsuppgifter till kommunerna som mottagandeutredningen föreslår, exempelvis bostadsfrågan samt arbetsmarknadsförebyggande insatser, måste kompenseras utifrån de faktiska kostnader som uppstår.

Mottagandeutredningens uppdrag omfattar inte nivåer på ersättning. När en sådan diskussion blir aktuell ska kommunerna vara en del av den dialog som måste komma till stånd mellan staten och kommunerna.

Valdemarsviks kommun förespråkar ett system med återsökningar av faktiska kostnader istället för schablonersättningar till kommuner. För att fortsätta arbeta med återsökning krävs en förenklad handläggning



genom exempelvis digitala lösningar. Utbetalningar från Migrationsverket måste innehålla vad medlen avser och hur det förhåller sig till inskickad ansökan för en effektiv hantering.

Om ett system med ersättningar via schabloner skulle verkställas måste kommuner få kostnadstäckning för den ökade administrativa bördan som flyttas från statliga myndigheter till kommunerna. Valdemarsviks kommun bedömer att ett schablonsystem kommer att skapa en skevhet i kompensationsnivån, en del kommuner riskerar att bli underkompenserade och andra överkompenserade. Det är därför angeläget att systemet med faktiska kostnader behålls med en mer effektiv hantering. Dagens administration är tung, men det är inte rimligt att åtgärda det problemet med ett system som riskerar att kommunerna inte får täckning för faktiska kostnader.

Statlig ersättning till kommuner för mottagande av asylsökande (10.1.5 sid 383)

Enligt mottagandeutredningens förslag ska ersättning för boendeplatser utgå med 115 kronor per plats och dygn. Ersättningen avser hyra, el, vatten, underhåll och administration och utgår från dagens kostnadsnivå. Många kommuner kommer att tvingas bygga boenden, som sannolikt kommer att kosta väsentligt mer jämfört med de boendekostnader som gäller idag. Frågan om hur "faktisk kostnads-principen" ska hanteras gällande boendekostnader och nybyggnationer behöver utredas vidare.

Med den föreslagna nivån bedömer vi att kommunerna kommer att behöva skapa boenden som inte håller den standard som är gängse i dagens samhälle. Frågan om vilken boendestandard som krävs behöver förtydligas.

Statlig ersättning till kommuner för mottagande av nyanlända invandrare (10.1.6 sid 395)

Mottagandeutredningen anger ekonomiskt bistånd som en insats som inte är riktad endast till nyanlända. Kostnaderna som uppstår här anser utredningen vara en strukturell faktor och ska hanteras genom det kommunala utjämningsystemet. Kommuner ska inte erhålla ekonomiskt ersättning för ekonomiskt bistånd till nyanlända som inte deltar i etablering. Mottagandeutredningen föreslår även att en gräns för ersättning om utbetalning av ekonomiskt bistånd sätts till två år.

Genom att utgifter för ekonomiskt bistånd efter två år ska hanteras genom det kommunala utjämningsystemet blir effekten att kommunerna får bära kostnader för dessa utgifter om det kommunala utjämningsystemet inte kompletteras med faktorer som ytterligare kompenserar kommuner för ökade kostnader inom området. Om



detta inte sker på sikt leder detta till att kommunen inte får tackning för faktiska kostnader.

Valdemarsviks kommun anser att ersättning för utbetalning av ekonomiskt bistånd ska utgå längre än 2 år alternativt att etableringsperioden förlängs, när det finns skäl för detta på individnivå. Erfarenheten är att statens uppdrag inom etablering hittills inte har genomförts på 2 år. Mot bakgrund av detta bör ersättningstiden förlängas.

Statistiken visar att nyanlända idag är i arbete snabbare än tidigare. För att skapa incitament för att etableringstiden ska vara så kort som möjligt, ska etableringsersättningen styras till när inträde på arbetsmarknaden sker eller yrkesinriktade studier startar. Nuvarande ersättningsnivåer inom etableringssystemet bör ses över.

Ekonomiska incitament för hög måluppfyllelse (10.2 sid 414)

Valdemarsviks kommun tillstyrker inte utredningens förslag till ett generellt statsbidrag som ersätter kommunerna i förhållande till måluppfyllelse.

Kommunerna bör själva få råda över de generella statsbidragen. Att koppla ett generellt statsbidrag till måluppfyllelse inskränker på det kommunala självbestämmandet.

Att införa en så kallad målpeng, som incitament för kommunerna att nå målet, det vill säga att uppnå sitt andelstal för mottagande, bedömer vi vara uddlöst. Nivån på incitamentet om 210 kronor per invånare är av den storleken att vissa kommuner kan avstå summan för att slippa uppfylla angiven måluppfyllelse. Vi bedömer att nivån om 210 kronor behöver vara väsentligt högre för att uppnå önskad effekt samt att ytterligare utredning om form av sanktioner mot kommuner ska genomföras. Utredningen ska ange huruvida sanktioner kan delas ut till de kommuner som inte uppfyller angiven måluppfyllelse.

Erland Olauson (S)
Kommunstyrelsens ordförande

Monika Hallberg
Kommunchef